

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Ehdotuksessa vastuu työnhakijoille ja yrityksille ja muille työnantajille tarjottavista työvoimapalveluista siirrettäisiin pääosin kuntien vastuulle. Työvoimapalveluiden järjestäminen ja muut työvoimapalveluihin liittyvät lakisääteiset tehtävät muodostaisivat kunnille uuden valtionosuustehtävän. Kunta voisi järjestää palvelut itsenäisesti, jos sen työvoiman määrä olisi vähintään 20 000 henkilöä. Kaikkien sellaisten kuntien, joiden työvoiman määrä jää alle 20 000 henkilön tulisi sopia tehtävän hoitamisesta yhteistoiminnassa jonkin muun tai muiden kuntien kanssa.

Vammaisfoorumin näkökulmasta on tärkeää, että vammaiset ja pitkäaikaissairaat henkilöt saavat tarpeen mukaisia työllistymistä edistäviä palveluita. Uudistusta on katsottava myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen toimeenpanon näkökulmasta. Uudistus antaa kunnalliselle toimeenpanolle hyvät mahdollisuudet toteuttaa työllistymisen palveluja alueen tavoitteista lähtien. Vammaisfoorumin huoli liittyy siihen, pystytäänkö tuottamaan riittäviä palveluja enemmän tukea tarvitseville ja toteutuuko palvelujen saanti yhdenvertaisesti kautta maan. Vertailukohtana voidaan käyttää yhdenvertaisuusvaltuutetun havaintoja vammaispalvelujen järjestymisestä kunnissa. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle 2022 todetaan, että keskeisenä huomiona selvityksessä nousevat esiin alueelliset erot vammaispalveluissa. ”Kuntien tai kuntayhtymien välillä on suuria eroja palveluiden myöntämiskäytännöissä, valitusten määrissä sekä päätösten perustelussa. Tilanne asettaa vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, missä he asuvat.” Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteutti vuosina 2021–2022 laajan selvityksen

vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelun ja henkilökohtaisen avun vaikutuksesta vammaisen henkilön työelämän mahdollistajana.

Vammaisten ihmisten näkökulmasta on todella tärkeää, että kunnalliset työvoimaviranomaiset tekevät yhteistyötä hyvinvointialueiden viranomaisten kanssa. Lisäksi erityisosaamisen keskittäminen vammaisten henkilöiden työllisyyskysymyksissä olisi tarpeen ja tämän osaamisen voisi nivoa Vammaisfoorumin esittämän vammaisasioiden osaamiskeskuksen yhteyteen.

Vammaisfoorumi katsoo, että Vammaisfoorumia olisi kuultava palvelujen järjestymisestä valtakunnallisesti ja näkökannat olisi huomioitava työvoimapalvelujen valtakunnallisessa ohjauksessa ja valvonnassa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

Vammaisfoorumi on esittänyt näkemyksensä työolosuhteiden järjestelytukeen kohdassa ” Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki)” ja pyytää huomioimaan ne valtioneuvoston asetusta säädettäessä.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

Vammaisten ihmisten näkökulmasta on todella tärkeää, että kunnalliset työvoimaviranomaiset tekevät yhteistyötä hyvinvointialueiden viranomaisten kanssa. Lisäksi erityisosaamisen keskittäminen vammaisten henkilöiden työllisyyskysymyksissä olisi tarpeen ja tämän osaamisen voisi nivoa Vammaisfoorumin esittämän vammaisasioiden osaamiskeskuksen yhteyteen.

Vammaisfoorumi katsoo, että Vammaisfoorumia olisi kuultava palvelujen järjestymisestä valtakunnallisesti ja näkökannat olisi huomioitava työvoimapalvelujen valtakunnallisessa ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi alueellisia tai kunnallisia vammaisneuvostoja on tarpeen osallistaa työllisyyspalvelujen uudistuksen toimeenpanossa ja seurannassa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

Vammaisfoorumi näkee tarvelähtöisyyden hyvänä lähtökohtana palvelujen järjestämisessä. Lisäksi pykälätasolle tuotu yhdenvertaisuuden edistäminen työvoimapalveluiden järjestämisessä on kannatettava ja erityisen kiitoksen saa 5 § 2 momentissa lause ”Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisessä on huolehdittava erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistämisestä.”

Vammaisfoorumi näkee hyvänä myös säädökset muiden palveluiden piiriin ohjaamisesta sekä yhteistyövelvollisuudesta. 9 § kohdalla Vammaisfoorumi kuitenkin ehdottaa seuraavaa muutosta: ”Työvoimaviranomaisten tulee tehdä julkisten työvoimapalvelujen toimeenpanossa, suunnittelussa ja kehittämisessä yhteistyötä keskenään sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, elinkeino- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksen, hyvinvointialueiden, Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten, koulutuksen järjestäjien, työelämän järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa.” Työelämän järjestöt vaikuttaa rajaavan sote-järjestöt pois yhteistyökumppanuudesta. Moni sote- ja vammaisjärjestö toimii myös työllistymistä edistävänä järjestönä.

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaannolaissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

Vammaisfoorumin huoli liittyy siihen, pystytäänkö tuottamaan riittäviä palveluja enemmän tukea tarvitseville ja toteutuuko palvelujen saanti yhdenvertaisesti kautta maan. Vertailukohtana voidaan pitää yhdenvertaisuusvaltuutetun havaintoja vammaispalvelujen järjestämisestä kunnissa. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle 2022 todetaan, että keskeisenä huomiona selvityksessä nousevat esiin alueelliset erot vammaispalveluissa. ”Kuntien tai kuntayhtymien välillä on suuria eroja palveluiden myöntämiskäytännöissä, valitusten määrissä sekä päätösten perustelussa. Tilanne asettaa vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, missä he asuvat.” Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteutti vuosina 2021–2022 laajan selvityksen vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelun ja henkilökohtaisen avun vaikutuksesta vammaisen henkilön työelämän mahdollistajana.

Vammaisten ihmisten näkökulmasta on todella tärkeää, että kunnalliset työvoimaviranomaiset tekevät yhteistyötä hyvinvointialueiden viranomaisten kanssa. Lisäksi erityisosaamisen keskittäminen vammaisten henkilöiden työllisyyskysymyksissä olisi tarpeen ja tämän osaamisen voisi nivoa Vammaisfoorumin esittämän vammaisasioiden osaamiskeskuksen yhteyteen.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Ehdotuksen 3 § 2 momentissa säädettäisiin siitä, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä neuvottelukunnan kokoonpanosta, jaostoista, tehtävistä ja työskentelytavoista.

Vammaisfoorumi muistuttaa YK:n vammaissopimuksen osallistamisvelvoitteesta ja painottaa, että neuvottelukunnan on kuultava myös vammaisia edustavia tahoja siitä, miten työllistymistä edistävät palvelut edistävät vammaisten ihmisten työllistymistä. Tällä kuulemisella pitää olla myös vaikutuksia työllistymispalveluja järjestävien työvoimaviranomaisten ohjaukseen ja valvontaan.

Vammaisfoorumi esittää asetukseen lisättäväksi tästä kuulemismenettelystä asetuksen säätämismenettelyssä.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Vammaisfoorumi pitää hyvänä sitä, että 4 §:n valmennus on palvelu, joka tulee järjestää ja että pykälässä on lueteltu järjestettävät valmennukset. Hyvänä Vammaisfoorumi pitää myös perustelujen

kirjausta siitä, että nykyisestä poiketen valmennukselle ei asetettaisi enimmäiskestoja, vaan työvoimaviranomainen voisi määrittellä valmennuksen tarkoituksenmukaisen keston. Tarpeettomana Vammaisfoorumi pitää perusteluihin kirjattua huomiota siitä, että lähtökohtaisesti valmennus olisi lyhytkestoinen palvelu. Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan tämä tulee poistaa perusteluista ja pitäytyä siinä näkökulmassa, että valmennus järjestetään työnhakijan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

4 § säädetään tuetun ajan kestosta, joka vastaisi nykyistä 24 kuukautta. Vammaisfoorumi ehdottaa pykälän toiseen momenttiin lisäystä. Perusteluita poikkeuksen laajentamiselle on, että vammaisen henkilö on saattanut jo suorittaa ammatilliset opinnot ammatillisena kuntoutuksena, ei ole työllistynyt ja työllistymissuunnitelmassa on todettu lisäkoulutuksen tuovan lisäarvoa työnhakijalle. Toista koulutusta ei saa enää ammatillisena kuntoutuksena, joten sitä tuetaan työttömyysturvalla, jotta työllistymismahdollisuudet paranevat. Toista tutkintoa ei kuitenkaan usein suoriteta kahdessa vuodessa vaan kolmessa. Olisi siis perusteltua, että kun työnhakukeskustelu käydään kuukautta ennen työttömyysturvalla tuetun opintojen arvioitua päättymistä, olisi aidosti myös mahdollisuus jatkaa opinnot loppuun saakka. Työvoimaviranomaisella tulisi olla mahdollisuus päättää työttömyysturvalla tuettujen opintojen jatkumisesta 24 kk:n jälkeen, mikäli opintoja ei ole saatu päätökseen.

Vammaisfoorumin esitys 4§ 2 mom:

Edellä 1 momentissa sanotusta poiketen opintojen muodostama kokonaisuutta voidaan tukea enintään 48 kuukauden ajan, jos opintojen tavoitteena on perusopetuksen oppimäärän suorittaminen tai jos opintojen suorittaminen päätökseen on kesken.

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Vammaisfoorumi nostaa tässäkin yhteydessä esityksensä työolosuhteiden järjestelytuen uudistamisen tarpeesta. Vammaisfoorumi ry:n mielestä työolosuhteiden järjestelytuen kehittäminen ja laajentaminen on olennaisen tärkeää niin, että

- tuen maksimitasoa korotetaan,
- tuki on käytettävissä kustannuksiin, joita syntyy siirtymissä työpäivän aikana
- tukea voi saada myös saavutettavuuteen ja työn digitaalisen ympäristön muutostilanteisiin liittyvissä järjestelyissä ja
- vammaisen yrittäjän on mahdollisuus saada työolosuhteiden järjestelytukea

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan starttirahaan esitetyt muutokset ovat askel hyvään suuntaan. Vammaisfoorumi kuitenkin katsoo, että perusteluissa mainittuihin etuuksiin on nostettava Kansaeläkelain 12§ 4 momentin mukainen etuus, joka ei itse asiassa ole työkyvyttömyyseläke vaan etuus, joka myönnetään sokeuden, liikuntakyvyttömyyden tai muun avuttomuuden perusteella.

Vammaisfoorumi esittää, että koska KEL 12 § 4 mom on nimestään (työkyvyttömyyseläke) huolimatta vammaistukea vastaava etuus, sitä ei huomioitaisi lainkaan starttirahan myöntämisessä, ei edes vähentävänä etuutena.

Vammaisfoorumi pitää 4 §:ssä kannatettavana sitä, että työvoimaviranomainen voisi vastata vammaisen henkilön tarvitsemista työllistymistä edistävien asioinnin ja palvelujen matkakustannusten korvaamisesta. Tässäkin yhteydessä on tärkeää työvoimaviranomaisen ja vammaispalvelujen yhteistyö.

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;
Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;
Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan on tärkeää, että monialaisen tuen yhteispalvelussa työttömyyden keston perustuvista asiakaskriteereistä luovuttaisiin. Vammaisjärjestöissä on nähty ongelmallisena työttömyyden kesto palveluun ohjautumisen kriteerinä, sillä se on voinut tarkoittaa sitä, että soveltuvia palveluja ei löydy ennen kuin työtön on ollut työttömänä tarpeeksi pitkään. Hyvä ja tarpeellinen kirjaus perusteluissa on se, että palvelujen yhteensovittaminen olisi tarpeen ainakin silloin, kun työttömän työllistymisen esteenä ovat työllistymiseen vaikuttavat työ- ja toimintakyvyn rajoitteet tai elämänhallinnan ongelmat, jotka eivät ratkea yksinomaan viranomaisten välisellä konsultaatiolla ja muulla yhteistyöllä, vaan työtön hyötyisi intensiivisemmästä ja pitkäkestoisemmasta tuesta. Vammaisfoorumi pitää myös hyvänä sitä, että ei ole merkitystä sillä, mitä etuutta henkilö saa.

Vammaisfoorumi pitää hyvänä sitä, että nuorten työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteispalvelu kirjataan lakiin. Hämmennystä herättää 17 §, jossa säädetään nuorten hyvinvoinnin ja pärjäävyyden valmennuksesta. Valmennus vaikuttaa hyvin samankaltaiselta kuin Kelan järjestämä Nuotti-valmennus.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Kyröläinen Anni
Vammaisfoorumi ry